

II. Bölüm

DANTE ALIGHIERI

Yaşamı

Dante Alighieri 1265 yılında Mayıs ayının ikinci yarısında Floransa'da doğdu. Guelfolar partisinden varlıklı değilse bile durumu pek de fena sayılmayan soylu bir aileden geliyordu. Bu nedenle gençliğinde rahat bir yaşam sürdü. Kibar insanlara özgü çalışma ve eğlencelere ayıracak zaman bulabildi. Boccaccio bize onu orta boylu, uzun yüzlü, iri gözlü, kartal burunlu, siyah ve kıvrak saçlı, esmer benizli, daima melankolik ve düşünceli bir insan olarak betimler. Brunetto Latini'den belâgat öğrendi, olasılıkla Bologna'daki belâgat okuluna da devam etti. Çok genç yaşta şiire karşı büyük bir merak duydu. Provans şiirini, Sicilya okulu şiirini, Guittone'yi ve Guinizelli'yi inceledi. Edebiyat çevrelerinin Guido Cavalcanti ve Lapo Gianni gibi ünlü kişilerle dostluk kurdu ve "kafiyeli sözler söyleme sanatı" diye nitelediği şiir sanatını kendi başına öğrendi. Stil Nuovo tarzında yazdığı gençlik şiirlerinde Beatrice adında bir kadının övgüsünü yapar. Beatrice'nin Simone dei Barbi'nin eşi Bice di Folco Portinari olduğu artık tartışmasız kabul ediliyor. "Çok soylu" ("gentilissima") diye nitelediği bu genç kadının 1290 yılında ölmesi ile Dante'nin yaşamında yeni bir dönem başlar. Bu, bir şaşkınlık dönemi olduğu kadar aynı zamanda Stil Nuovo'nun kapalı dünyasından çıkma dönemidir. Dolayısıyla onun kültür ufğunun genişlemesini, politik olaylarla daha yakından ilgilenmesini sağlar. Beatrice'nin ölümüyle duyduğu ıstıraba avuntu aramak için Ozan kendini felsefe çalışmalarına verir, Tanrıbilim ile de ilgilenir. Latin ozanlarını, özellikle hocası ve ustası saydığı Vergilius'u inceler. Dante'nin Gemma di Manetto Donati ile evlendiği ve Jacopo, Pietro ve Antonio adlarında üç çocuğunun bulunduğu biliniyor. 1289 yılında Floransa ve Arezzo kentleri arasında yapılan ve ilkinin zaferiyle sonuçlanan Campaldino savaşında sîvari olarak döğüştüğü gibi aynı yıl Pisa'dan Caprona kalesinin alınması girişimine de katıldı. 1295 yılından itibaren Dante'nin, kentnin politik yaşamında daha etken bir rol oynadığı görülür. 1293 yılında Giano della Bella'nın getirdiği adalet yönetmeliği soyluları kamu görevlerinden uzaklaştırarak yeni burjuva sınıfının eski yönetici sınıflara karşı zafer kazanmasını sağlamıştı. Ancak 1295 yılında çıkarılan yeni bir yasa bir meslek grubuna girmiş olmak kaydıyla soyluların da kamu görevlerine alınmaları hükmünü getirdi. Dante Doktor ve Eczacılar mesleğine ("Arte dei Medici e Speziali") yazı-

arak bu yasadan yararlandı: o yıllarda tıp ve felsefe arasında çok sıkı bir bağ vardı. Bunun sayesinde Dante sonraki yıllarda kent yönetiminde çeşitli görevler aldı. 1300 yılında 15 Haziran-15 Ağustos arasındaki iki aylık dönem için *priore* seçildi. Dante'nin zamanında Floransa 30 bin nüfuslu küçük ama ekonomisi güçlü önemli bir kentti. Bankaların sayısı otuzu aşıyordu. Adam başına düşen tüketim maddelerinin miktarı herhangi bir Avrupa kentine oranla çok fazlaydı. Dante'nin *priore* olarak görev yaptığı dönem Floransa *comune*'si için güç bir dönemdi. 1266'daki Benevento savaşından sonra *ghibellinolar* tamamen kentten sürülmüş Floransa'da yalnız *guelfolar* kalmıştı; ama bunlar Beyazlar (i Bianchi) ve Siyahlar (i Neri) olmak üzere ikiye bölünmüştü. Corso Donati'nin önderlik ettiği Siyahlar papa yanlısı idiler. Vieri dei Cerchi'nin önderlik ettiği Beyazlar dinsel meselelerde papanın otoritesine boyun eğmekle beraber onun politikaya karışmasını uygun bulmuyor, dünyasal işleri imparatorun çözümlenmesini istiyorlardı. İmparatorların İtalya'nın sorunları karşısındaki ilgisizliğinden yararlanan papa VIII. Bonifazio Kilise'nin Toscana'daki egemenliğini sağlamlaştırmak istiyordu. Onun iki grup arasında karışıklık çıkarmaya yönelik entrikaları kent özgürlüğünü tehdit ediyordu. Dolayısıyla Dante'nin uğraşmak zorunda kaldığı başlıca iki sorun kentin iç huzuru ve dışa karşı bağımsızlığı idi: diğer görevlilerle birlikte bir yandan papanın emellerine karşı önlemler almak, diğer yandan huzurun yeniden sağlanması için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak gereğini duydu. Partiler dışında kalmakla birlikte Dante Beyazlara yaklaşmak zorunluğunu duydu; çünkü Siyahların açıkça papanın politikasını desteklemesine karşın Beyazlar *comune*'nin özgürlüğünden yana idiler. Köken itibarıyla soylu olan, zekâsı ve aldığı eğitim ile de halktan sıvırlan Dante yeni burjuva sınıfından hiç hoşlanmıyordu. "Yeni halk" ("*gente nova*") diye nitelediği bu yeni toplum sınıfının açgözlülüğünü, kâr ve kazanç peşinde koşmasını, âdet ve törelerdeki bozulmayı, ailelerdeki çözülmeyi kınıyordu. Ekonomik refahın, iş olanaklarının artmasıyla kentlere akın eden köylüler, Dante'ye göre, kentteki karışıklığın, yozlaşmanın başlıca nedeni idiler. XIII. yüzyıl sonundaki gelişmiş, zenginleşmiş Floransa'nın karşısına Ozan XII.yüzyılın ilk yarısındaki küçük Floransa'yı koyar ve onun soyluları ve yoksulları ile barış ve huzur içinde geçen ağırbaşlı yaşamını över. Bu yeni halk sınıfı karşısında eski feodalite döneminin kalıntıları olan soylu ailelerin kaybolması Ozan'ı adeta duygulandırır. Kısacası Dante XIII. yüzyılda vukubulan ekonomik ve toplumsal gelişmeyi reddeder, yeni iş ve ticaret ruhunu, kentleşmeyi, feodalitenin gerilemesini, oluşmakta bulunan yeni uygarlığı benimsemez. Yüzünü adeta geçmişe çevirir. Gerçekte Dante gelecekte beklediği birtakım değerleri Ortaçağda arar gibidir. Doğmakta olan hümanizmi reddetmesi Ortaçağ'a olan bağlılığından

önürü d
deniyle
tadır. E
olması
teydi. I
payı F
rafını t
da yak
1301 y
ransa'y
kardeşi
ların y
derhal
les de V
derilmek
karama
lar sağ
lanıyor.
iki yıl
bu hab
Suçlam
re kent
name O
düşüğü
te bir d
ömür s
yelkeni
ama bir
yurduna
sürülme
araların
bayağı g
kendü b
ve kültü
çirdi. Ö
düşürücü
değildir.
ta", Par
dile geti
başka t

ötürü değildir, yeni toplumda gördüğü düzensizlik, karmaşa ve aykırılıklar nedeniyledir; çünkü grup çatışmaları töreleri, idealleri bozmakta, yozlaştırmaktadır. Ayrıca Kilisenin politikaya giderek daha fazla karışması, bir baskı aracı olması anlaşmazlıkları daha da arttırmakta, çözüme varmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle Dante daha akılcıca davranan, barış ve huzuru seven ve papayı Floransa'nın iç işlerinden uzak tutmaya kararlı görünen Beyazların tarafını tutmuştu. Parti çatışmalarını önlemeye öylesine kararlı idi ki bu uğurda yakın dostu Guido Cavalcanti'yi bile sürgüne göndermekten geri durmadı. 1301 yılı sonbaharında görünüşte politik grupları yatıştırmak göreviyle Floransa'ya papanın temsilcisi olarak gönderilen Fransa kralı Philippe le Bel'in kardeşi Charles de Valois Siyahların desteğiyle kenti ele geçirdi. Bu, Siyahların yaptığı bir çeşit hükümet darbesi idi. Karşı partiden olanlar hakkında derhal kovuşturmalara başlandı. Dante o sırada kentte bulunmuyordu. Charles de Valois'nun geleceği haberinin duyulması üzerine papalık sarayına gönderilmiş olan üç kişilik heyette o da vardı. 1302 yılı ocak ayında çıkarılan bir kararname ile Dante kamu görevini kötüye kullanmak, yasal olmayan kazançlar sağlamak, papaya ve onun temsilcisi Charles de Valois'ya karşı gelmekle suçlanıyor, giyabında mahkûm ediliyordu: beşbin florin para cezası ödeyecek, iki yıl sürgünde kalacak ve kamu görevlerine ebediyen alınmayacaktı. Dante bu haberi kentine dönmek üzere yolculuk yaptığı sırada, Siena'da iken duydu. Suçlamayı kabul etmediği için para cezasını ödemedi, kendini savunmak üzere kente dönmek gereğini de duymadı. İki ay sonra çıkarılan yeni bir kararname Ozanı ölüm cezasına çarptırıyordu: kente girdiği ve comune'nin eline düştüğü takdirde diri diri yakılacaktı. Bu andan itibaren ölümüne değin Dante bir daha yurduna ayak basamayacak, diyar diyar dolaşarak el kapılarında ömür sürecektir, tıpkı – kendi deyimiyle – "rüzgâra kapılmış dümensiz ve yelkensiz bir tekne" gibi (*Convivio*), Böylece Dante'nin yaşamında ıstıraplı ama bir bakıma da verimli olan sürgün dönemi başladı. İlk zamanlar Ozan yurduna geri dönmek umudunu yitirmedi; bu amaçla, kendisi gibi kentten sürülmüş diğer Beyazlarla ilişkisini sürdürdü. Ama çok geçmeden onların da aralarında çatıştıklarını, içlerinde kaynaşma olduğunu anlayınca o "kötü ve bayağı grup" tan ("compagnia malvagia e scempia" *Par.*, XVII, 62) ayrılarak kendi başına hareket etmeyi yeğledi. Yaşamının geri kalan kısmını sanat ve kültür adamlarını saraylarında barındıran prenslerin, beylerin yanında geçirdi. Özgür bir comune'de doğup yaşayan, mağrur yapılı Ozanın bu küçük düşürücü durumdan ne kadar ıstırap çekmiş olabileceğini tahmin etmek güç değildir. Düşüncesinde daima "değerli her şeyini" ("lascerei ogni cosa diletta", *Par.*, XVII, 55) bıraktığı yurdu canlanıyor, duyduğu özlemi yapıtlarında dile getiriyordu. Bu arada sürgün onun ufkunun genişlemesine, Floransa'dan başka tüm İtalya'yı ve dünyayı da kapsamına almasına yaradı. Yarımada